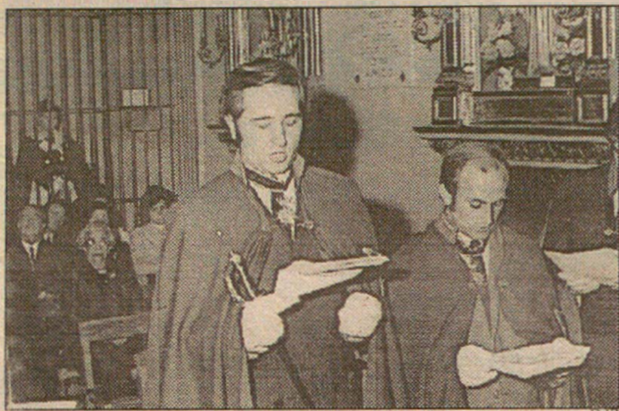

ACTUALITATS

PUNT DE VISTA

Cavallers del Temple, en una foto d'arxiu

Entre el turment o la glòria

JOSEP M. FIGUERES*

El procés dels templers catalans és el títol d'un llibre de l'arxiver Josep M. Sans i Travé, especialista en els ordes militars catalans, que ha estat publicat en una col·lecció dedicada als ordes militars, una col·lecció ambiciosa que ja anuncia els cinc pròxims títols, dedicats a l'orde català de Sant Jordi d'Alfama, a l'orde de l'Hospital, als templers a les terres de l'Ebre, a l'orde de l'Hospital a l'època moderna i la que pot ser la gran obra, la dedicada als templers a Catalunya. Una aurèola de misteri envolta els cavallers armats amb una creu al pit i la llança al braç. Però ¿qui eren els templers?, ja que massa novel·la i ben poca documentació s'han exhumat tot i els nombrosos llibres apareguts, com indica Sans, un d'aquests treballadors silenciosos que fan per les bibliografies i anuaris i repertoris més que per a la galeria conjuntural. Els templers tingueren una gran importància social i política, i el rerafons és potser millor que el d'El pèndol de Foucault.

L'estudi que ha fet Sans és d'agrair, ja que només teníem l'aportació, diguem-ne clàssica, de Joaquim Miret i Sans del 1910 sobre les cases dels templers i els hospitalers. La bibliografia erudita resta sovint en això, en especialització a l'abast d'un subsector dels historiadors medievals. El 1973 un anglès, Forey, va publicar *The Templars in the Corona de Aragón* a l'Oxford University Press. Fins i tot s'han fet unes Jornades sobre els ordes religioso-militars als Països Catalans al 1985, i les actes veuran aviat la llum. L'obra de Sans ens interessa, però especialment per una virtut, que sap conjunturar l'amenitat i l'erudició. Al costat d'una visió rigorosa que és documentada i confirmada per una nodrida documentació, un estil clar i planer amb voluntat divulgativa potser és la manera de tornar a reconciliar la història amb els lectors perduts amb la microhistòria, els cripticismes economicistes, el malacostumament de la divulgació

poc raonada i menys documentada o tanmateix amb les versions novel·lades dels esdeveniments, fins i tot han aparegut llibres entrevistes amb personatges històrics fetes a partir de textos diversos. Totes aquestes aportacions són interessants però no suplantem mai la biografia, la monografia, l'estudi rigorós. Quan la temàtica en principi és atractiva, i el procés dels templers ho és, convé fixar-se en l'estil, l'estructuració interna del treball.

El misteri dels templers ens arriba fins avui potser pel procés, una injustícia d'Estat en la qual Sans s'abona en l'estudi. Potser el descrèdit dels ordes que comença en perdre Sant Joan d'Acre fa 701 anys. Els templers catalans participaren en la defensa de la ciutat, molts hi trobaren la mort, altres foren empresonats, el resultat fou l'acusació de la cristiandat de la pèrdua de terra santa pels ordes militars. El rerafons: la riquesa i els poders de l'orde. Potser per les incongruències de la tortura en uns processos inquisitorials on la santa seu decidí que els templers catalans fossin interrogats i Jaume II participà activament per tal que les sessions o interrogatoris a Lleida no fossin eternitzats. Finalment, al concili de Viena del Delfinat el 1311 Climent V féu aplicar allò que volia: la dissolució de l'orde.

Vet ací com un simple episodi de gran repercussió a l'època tindrà un estudi acurat en el qual en sortirà beneficiat el monarca català, que se l'arribà a nomenar príncep de les mercès per la gran quantitat de mitjans que tenia per afavorir noves voluntats addictes a la seva persona. Pensem que els estudis d'història haurien d'anar en aquesta línia, rigor en el fons, diafanitat en l'exposició, els lectors ho agraïxen i els treballs no resten només com a referència, tenen una vida, com deia Sartre, en ser llegits, en ser reviscuts. Augurem el mateix èxit que el de l'obra de Sans als altres llibres de la col·lecció, especialització, sí, rigorosa, però alhora amb una voluntat de treballar el text per a fer-lo entenedor. ■

* J. M. Figueres, historiador i professor de la UAB